Etuuksien ja palveluiden suunnitteluyksikkö
Toimeentuloturvaetuuksien osaamiskeskus

7.11.2022

Diaari 185/010/2022

Kelan lausunto sähkötukea koskevasta hallituksen esityksestä (HE 234/2022)

Kelan mielestä esitetty laki väliaikaisesta sähkötuesta tukee pienituloisten kotitalouksien selviytymistä tulevan talven sähkökustannuksista.

Hallituksen esityksessä esitetään sähkötukea maksettavaksi sähköenergiasta ja perusmaksuista syntyneisiin kustannuksiin kuukausittaisen omavastuuosuuden 400 euroa ylimenevältä osalta. Tuen osuus kustannuksista olisi 60 prosenttia. Kaikkea omavastuuosuuden ylittävääkään sähkönkulutusta ei siis korvattaisi sähkötuesta, vaan osa jäisi kotitalouden itsensä kustannettavaksi ja tämä saattaisi toimia kotitalouksien sähkönkulutusta hillitsevänä tekijänä.

Toimeenpanotehtävä on kaikilta osin Kelalle uusi ja tukea koskeva sääntely on valmisteltu pikaisella aikataululla. Nyt esitetty väliaikainen sähkötuki ei sisällä yhteyksiä muihin tukiin tai sosiaalietuuksiin ja on siltä osin toimeenpanon kannalta selkeä. Väliaikaisen sähkötuen kiinteä yhteys verottajan myöntämään, samaan ajankohtaan kohdentuvaan sähkövähennykseen tulee sen sijaan tukea myönnettäessä huomioida. Näiden kahden erilaisen sähköenergian kulutukseen liittyvän tukimuodon ymmärtäminen ja asiakkaan oman kotitalouden tilanteen sijoittuminen joko Kansaneläkelaitoksen maksaman väliaikaisen sähkötuen tai verottajan myöntämän sähkövähennyksen piiriin vaatii kotitalouksilta jonkin verran selvitystyötä ennen kotitaloudelle kuuluvan tukimuodon hakemista. Tältä osin haasteellisena tekijänä huomiota voidaan kiinnittää sähkövähennyksen vuosikohtaiseen tarkasteluun ja sähkötuen osalta tuen kuukausikohtaisuuteen. Viestinnän merkitys asiakkaiden oikeaan järjestelmään kohdentumisen ja toimeenpanon onnistumisen kannalta on suuri. Viestinnällä sekä asiakasohjauksella pyritään varmistamaan, että oikeat henkilöt hakeutuisivat sähkövähennyksen ja toisaalta sähkötuen piiriin. Toimeenpanon sujuva suunnittelu ja toteutus edellyttävät toimeenpanijoiden eli Kelan ja Verottajan välistä sujuvaa yhteistyötä.

Kela nostaa sähkötuen toimeenpanon toteutuksen kannalta haastavina kysymyksinä esiin edellä mainitun sähkövähennyksen ja sähkötuen välisen yhteyden lisäksi sovellettavaksi tulevat tulkinnat pienituloisuudesta sekä kotitalouden määritelmästä. Kela kuitenkin katsoo, että tulkinnanvaraisuuksista huolimatta, hallituksen esitykseen kirjatut sähkötuen saamisen ehdot ovat toimeenpantavissa. Kela on ryhtynyt toimeenpanon valmisteluun välittömästi hallituksen sähkötukea koskevan päätöksen julkitulemisen jälkeen. Kela katsoo, että sillä on kokonaisuutena riittävästi aikaa toimeenpanon valmisteluun ja esimerkiksi tarvittaviin tietojärjestelmämuutoksiin, mikäli tukea koskeviin pykäliin ei enää kohdistu merkittäviä muutoksia.

Kela varautuu siihen, että sähkötukea voi hakea huomattavan suuri määrä asiakkaita. Uuden, pikaisella valmistelulla toteutettavan tukimuodon käyttöön ottoon liittyy luonnollisesti riskejä. Kela kiinnittää huomiota siihen, että sähkötuen toimeenpano sijoittuu ajankohtaan, jolloin yhteiskunnassa ja Kelan toimintaympäristössä on odotettavissa muitakin muutoksia.

Toimeenpanon olosuhteiden ennakointi on toimintaympäristöön liittyvän epävarmuuden vuoksi tällä hetkellä haasteellista.

Toimeenpanon kannalta haastavaksi osuudeksi on tunnistettu myös väliaikaisen sähkötuen ja toimeentulotuen yhteensovittaminen. Väliaikaisen sähkötuen määräytymisperusteiden mukaisesti osa sähkön kustannuksista jäisi tuen ulkopuolelle ja tämä saattaa aiheuttaa joillekin kotitalouksille tarpeen hakea väliaikaisen sähkötuen lisäksi myös toimeentulotukea, joka on viimesijainen taloudellinen tukimuoto. Kela on jo aiemmin perustoimeentulotuen toimeenpanossa varautunut ja varautuu myös jatkossa asiakkaiden sähkökustannusten nousuun. Kela kiinnittää kokonaisuuden hallinnan osalta huomiota siihen, että toimeentulotukilakia ollaan ao. esityksen perusteella muuttamassa tulevan vuoden alusta lukien. Kela pyrkii omalla toiminnallaan ja varautumisellaan varmistamaan sen vastuulle kuuluvien toimeenpanotehtävien sujuvan toteutumisen kokonaisuudessaan kaikissa tilanteissa.

Nyt lausuttavana olevassa esityksessä ei ole mainintaa tuen vähimmäismäärästä, joka väliaikaista sähkötukea myönnettäessä tulisi maksuunpantavaksi. Tämä aiheuttaa toimeenpanon näkökulmasta sen, että maksuunpano toteutettaisiin, mikäli väliaikaista sähkötukea jäisi maksettavaksi yksikin sentti. Kela katsoo tämän aiheuttavan asiakkaiden odotusten kannalta haastavia tilanteita ja asia tulee huomioida myös väliaikaisen sähkötuen viestinnässä. Tilanteet haastavat myös viranomaistoiminnalta edellytetyn toiminnan taloudellisuuden tilanteissa, joissa toimeenpanokustannukset muodostuvat asiakkaalle maksettavaa tukea suuremmiksi. Kela toivookin lakiin kirjattavaksi vähimmäismäärän, jota pienempiä väliaikaisen sähkötuen summia ei maksettaisi. Tällainen summa voisi Kelan näkemyksen mukaan asettua noin 5-10 euron tasolle. Kelan näkemyksen mukaan ratkaisulla ei olisi vähäistä suurempia vaikutuksia sähkötuen hakijoille ja menettely on tuttu ja vakiintunut muualta sosiaaliturvan piiristä. Muotoilu voisi olla esimerkiksi: ”Sähkötukea ei kuitenkaan makseta niiltä kuukausilta, joilta tuen määrä on pienempi kuin 5 euroa.”

Kela toteaa, että sosiaali- ja terveysministeriö on tehnyt haastavassa valmisteluaikataulussa hyvää yhteistyötä Kelan kanssa jo lakia valmistellessaan ja Kela kiittää kommentointimahdollisuuksista lain valmisteluvaiheessa.

Pasi Pajula

Toimeentuloturvaetuuksien osaamiskeskuksen päällikkö